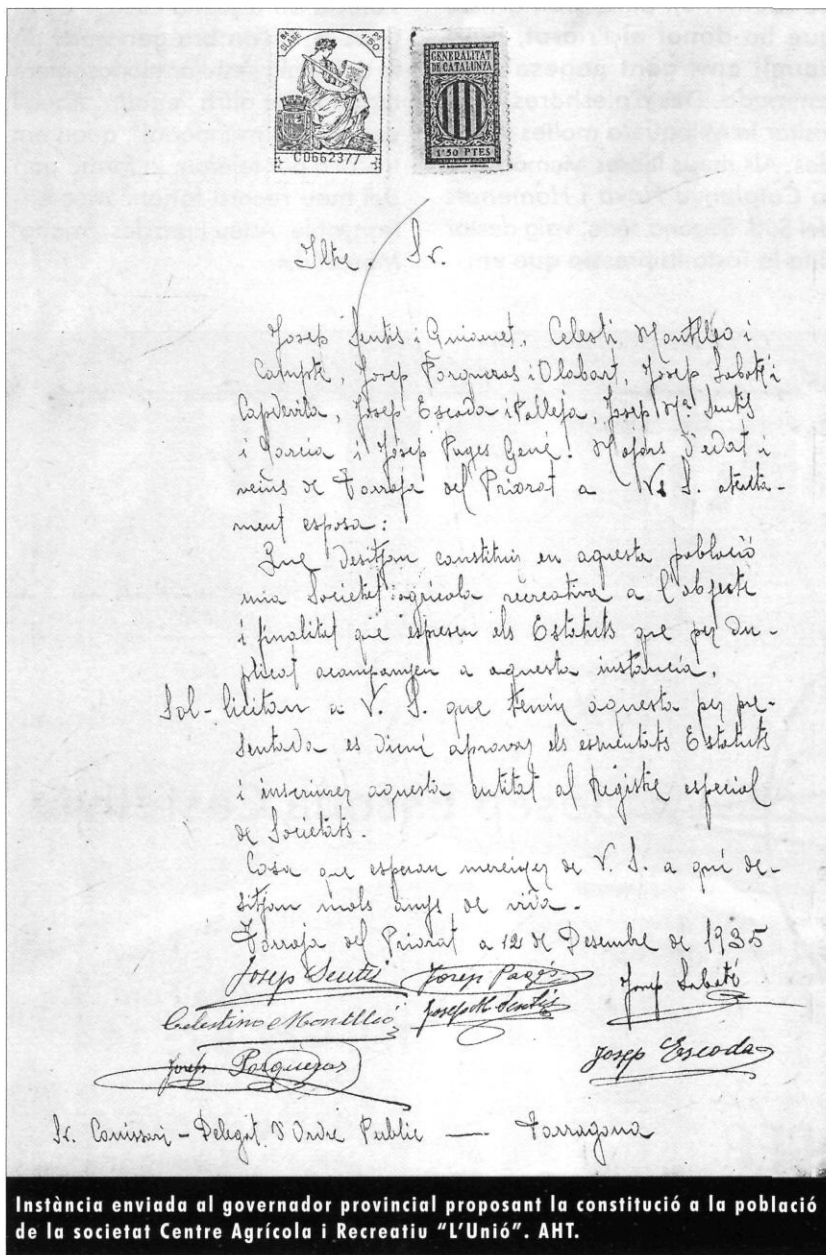

> L'ASSOCIACIONISME SOCIOPOLÍTIC A TORROJA DEL PRIORAT

EL MOVIMENT ASSOCIATIU A TORROJA DEL PRIORAT DURANT LA SEGONA REPÚBLICA ESPANYOLA (1931-1936)

El següent article pretén ser una aproximació al moviment associatiu que hi va haver a Torroja del Priorat durant la Segona República Espanyola, a través del fons documental d'associacions que es conserva a l'Arxiu Històric de Tarragona i que procedeix de l'antic registre d'entitats del Govern Civil provincial, amb documentació que va des del 1849 fins al 1982.

[TEXT] Juan Roberto Zepeda Iturrieta

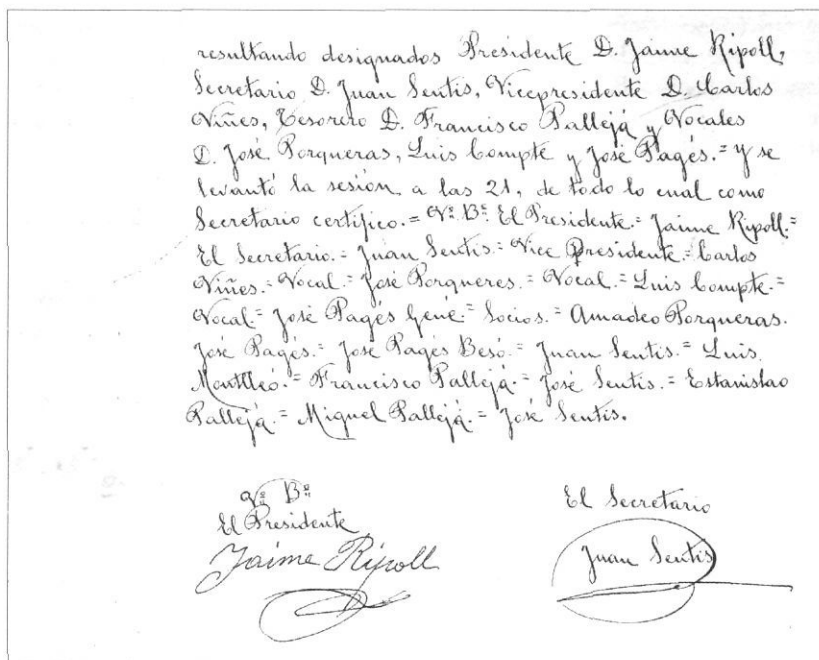
Els primers antecedents de sociabilitat que es coneixen de la vila, sorgiren entorn d'entitats benèfiques com l'Associació del Bon Pastor, nascuda l'any 1830, o la Germandat Socors dels Pobres, fundada l'any 1908. Altres entitats que tingueren una gran importància foren les de caràcter religiós i pastoral: Confraria del Carme, constituïda l'any 1866; Filles de Maria, de 1887; Apostolat de l'Oració, 1888, que encara funcionaven l'any 1922, o posteriorment, la confraria Visita Domiciliària de la Sagrada Família, de 1921. Dins de les associacions culturals i d'esbarjo destacarien les relacionades amb la música, com les societats corals l'Armonia, creada l'any 1893 per Batista Ferré i presidida poc després, el 1900, per Bautista Alabart, i l'Iris, dirigida per Domingo Bley. Les bandes de música també foren importants i el grup socialista del poble va contribuir a iniciatives culturals i recreatives a través de la Societat, que nasqué entre els anys 1911 i 1914. Relacionades amb l'ensenyament trobem la Junta de Primer Ensenyament, formada l'any 1875 per la Instrucció Pública de Tarragona. Els treballadors del camp també constituïren organitzacions sindicals i de cooperació com la Societat d'Obrers Agricultors Llum del Dia, nascuda l'any 1913 i dirigida per E. Pallejà l'any 1918; l'Associació de Treballadors del

Instància enviada al governador provincial proposant la constitució a la població de la societat Centre Agrícola i Recreatiu "L'Unió". AHT.

Camp, creada l'any 1917 per defensar i millorar els interessos dels pagesos, o el Sindicat Agrícola, creat el 1935.

Abans d'entrar en matèria i començar a parlar de les diferents entitats que es creen a la vila durant aquest període, explicarem breument el context legal en què van néixer. La llei d'associacions de 1887 regulava tot allò referent a la constitució d'una societat, a la seva existència legal i al seu dret de propietat, al seu funcionament, suspensió i dissolució, a la definició de les anomenades associacions il·lícites i als tipus de sancions que rebrien aquells que les propulssessin. Els tràmits legals per constituir una societat consistien, bàsicament, a presentar, almenys vuit dies abans de la seva fundació, dos exemplars dels estatuts o reglaments al governador civil de la província, signats pels membres fundadors, i indicant el nom, objecte, domicili, forma d'administració, recursos i protocol en cas de dissolució. El governador, per la seva banda, tenia l'obligació de tornar a l'acte un dels exemplars, després de segellar-lo i signar-lo, consignant la data de presentació de les reformes estatutàries. Si faltava algun requisit o no es complia, el governador ho havia de notificar en el termini de vuit dies, per tal que la societat pogués subsanar els possibles errors. Si en el termini de vuit dies des de la presentació, no s'hi posava cap objecció, es podia considerar que la societat quedava constituïda. Un últim requisit, era trametre una còpia autoritzada de l'acta de constitució al governador en el termini dels cinc dies següents.

La conjuntura política i social derivada de la proclamació de la Segona República Espanyola, esperonà el naixement de moltes entitats que aglutinaren amplis sectors populars i que hi dipositaren els seus interessos i ideals. A Torroja, les files progressistes s'agruparen entorn de dos entitats polítiques: els partidaris d'ERC, força predominant a la vila durant tota la dinàmica electoral, al voltant del Centre d'Esquerra Republicana, i els següents

Membres que van constituir l'Agrupació d'Esquerra Republicana. AHT

dors del federalisme i socialisme moderat de Marcel·lí Domingo, que poc a poc anaren guanyant més representativitat, entorn de l'Agrupació d'Esquerra Republicana. La dreta, que tenia el seu local al cafè del Pepo, fou sempre la segona força política i el seu espai s'anà ampliant progressivament en les diferents confrontacions.

El Centre d'Esquerra Republicana es constituí el 15 de juliol de 1931 de la mà del seu president, Antoni Crivillé, i de la resta de membres que configuraven la Junta Directiva: vicepresident, Josep Blasco; secretari, Joan Blasco; tresorer, Domingo Roig i vocals, Secundí Escoda, Salomó Ferré i Jaume Blasco. El domicili social estava situat al carrer Hospital núm. 13, i l'objectiu del Centre era: "Reunir en su seno a todos los vecinos de un pueblo que tengan ideas progresivas federalistas y republicanas. Será obligación de todos los socios acatar la disciplina del partido en cuantas luchas políticas se acuerde actuar, pues el principal objetivo del Centro es defender la libertad y el progreso político social en las varias manifestaciones de la vida humana". Per ser soci es necessitava l'aval de dos membres de la societat i l'aprovació de la Junta Directiva. La quota

mensual era de 50 cèntims, dels quals 10 anaven a parar a la secretaria d'ERC. Alguns dels membres més destacats patiren la posterior repressió i foren ajusticiats pel règim franquista; Jaume Blasco i Secundí Escoda foren sentenciats a la pena de mort per un consell de guerra.

L'Agrupació d'Esquerra Republicana es va constituir el 12 de maig de 1931 de la mà del seu president, Jaume Ripoll, i de la resta de membres que configuraven la Junta Directiva: vicepresident, Carles Vinyes; secretari, Joan Sentís; tresorer, Francesc Palleja i vocals, Josep Porqueras, Lluís Compte i Josep Pagès. El domicili social estava ubicat al carrer de l'Hospital, núm. 5, i l'ideal propugnat per aquesta entitat era: "Tothom és lliure d'emetre el seu pensament de paraula i per escrit sense altres limitacions que les legislades i promulgades per la sobirania nacional; respectem i admetem l'absoluta llibertat de cultes; no admetem altre sobirania que la emanada del poble; admetem la lliure associació dels obrers, creiem que és menester millorar la seva condició social i voldríem que es promulgues una legislació com la dels països més avançats en aquestes qüestions". I com a objectius

assenyalaven: "Defensar el Govern de la Generalitat de Catalunya i la República Federal Espanyola, intervenir en la política de l'Estat i local, procurar millorar la cultura dels socis i fer-los interessar per les qüestions socials i polítiques mitjançant conferències, curssets, etc.". La quota d'entrada era de 50 cèntims i la quota mensual de 25. El capital social sortia dels socis, de les subscripcions dels socis protectors i honoraris, dels donatius o subvencions rebudes i de qualsevol altre ingrés lícit aprovat pel comitè directiu.

En cas de dissolució, igual com succeïa al Centre d'Esquerres, el fons econòmic sobrant era destinat a les entitats benèfiques i escolars de la vila.

Relacionades amb l'associacionisme escolar i socors mutus, es crearen la Mutualitat Escolar Guimerà i la Mutualitat Escolar Verdaguer. La primera, corresponia a l'escola de nois i es constituí el 16 d'abril de 1931 gràcies a la iniciativa d'un grup de professors de l'Escola Nacional de Torroja. La Junta Directiva estava presidida per Ramir Capdevila, en representació dels professors, i Jaume Crivillé en representació dels alumnes. Els altres components de la Junta es repartien entre els representants dels professors: secretari, Joan Sentís; tresorer, Josep Pagès; comptable, Antoni Crivillé i vocals, Celestí Montlleó, Miquel Gené i Robert Domènech; i dels

alumnes: secretari, Òscar Franquet; tresorer, Rosendo Porqueras; comptable, Daniel Muria i vocals, Ramon Alabart, Francesc Domènech i Carles Vinyes. El nom d'aquesta entitat volia honorar l'escriptor català i gran intel·lectual del segle XX Àngel Guimerà.

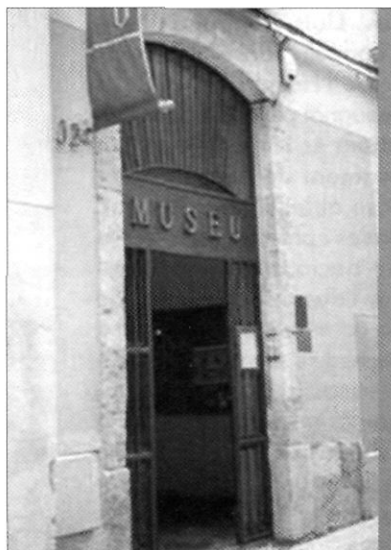
La Mutualitat Escolar Verdaguer, corresponia a l'escola de noies, i es constituí el mateix dia i pels mateixos professors que havien impulsat la Mutualitat Escolar Guimerà. La Junta Directiva estava presidida per Miquel Gené, en representació dels professors, i Carme Domènech, en representació de les alumnes. Els representants dels professors eren: secretaria, Pilar Delor; tresorer, Robert Domènech; comptable, Celestí Montlleó i vocals, Ramir Capdevila, Josep Pagès i Antoni Crivillé; i els representants dels alumnes: secretària, Magdalena Porqueras; tresorera, Rosita Pagès; comptable, Enriqueta Grifoll i vocals, Maria Vall, Rosario Pallejà i Agustina Grifoll. Aquesta entitat volia honorar amb el seu nom a la persona de Jacint Verdaguer, sacerdot, poeta i escriptor català del segle XIX.

Les bases estatutàries de totes dues mutualitats foren les mateixes. La finalitat era crear un fons econòmic que mitjançant l'estalvi permetés la constitució de dots infantils per als estudiants, pensions de jubilació per als professors, una assegurança en cas de malaltia o defunció i la realització d'activitats escolars com

excursions, xerrades i tot tipus d'activitats culturals. Els alumnes (d'entre 3 i 18 anys) pagaven una quota d'entrada de 25 cèntims i una quota setmanal de 10 cèntims. Totes dues mutualitats es localitzaven al carrer Major, núm. 50.

Per últim, el 24 de desembre de 1935, es constituí a la població el Centre Agrícola i Recreatiu La Unió, de la mà del seu president, Josep Pagès Gené i de la resta de membres que configuraven la Junta: vicepresident, Jaume Escoda Rebull; secretari, Josep Sabaté Capdevila; tresorer, Josep M. Perí Compte i els vocals, Josep Escoda Pallejà, Josep Porqueras Alabart, Josep M. Sentís García i Ramon Abelló Pàmies. El domicili social s'instal·là al carrer Major, núm. 36 i es creà amb l'objectiu de difondre, entre els seus socis, la cultura des dels seus diferents i variats aspectes, organitzant curssets, conferències, espectacles, balls, excursions..., i preocupant-se també pels afers relacionats amb l'agricultura. Disposava d'una sala de cafè on es reunien els socis, que pagaven una quota setmanal de 25 cèntims.

Amb l'arribada de la guerra i la posterior dictadura, es produí un autèntic genocidi associatiu. Totes aquelles entitats creades sota la llei de 1887 van desaparèixer, només el Centre Agrícola i Recreatiu la Unió es tornà a constituir l'any 1974, conservant el seu esperit aglutinador. ■

MUSEU D'ARMES ANTIGUES DE LA PREHISTÒRIA AL SEGLE XX

DIRECTOR > MARTÍ VERGES

C/ LA NAU, 12

TARRAGONA

TEL. 977 21 18 72

HORARI > DE 10 A 13 HORES I DE 16 A 19 HORES